

Två av tre nyanställda i Region Stockholm sedan 2008 är administratörer. Samtidigt larmar vården om brist på vårdpersonal.
 Foto: Tomas Oneborg

Trots personalbrist – byråkratin ökar starkt inom sjukvården

Larmen om brist på vårdpersonal avlöser varandra. Samtidigt anställer regionerna fler och fler byråkrater i sjukvården. Mest har byråkratin svällt i Region Stockholm där nästan två av tre nyanställningar sedan 2008 varit en administratör, handläggare eller chef.

Fredrik Mellgren
 fredrik.mellgren@svd.se

Patrik Hall forskar om byråkrati-tendenser i offentlig förvaltning. Han är professor i statsvetenskap vid Malmö universitet och pekar på att trenden är mycket tydlig i regionerna – byråkratin har ökat exceptionellt mycket mer än det rekryterats vårdpersonal från 2008 till 2020.

Statistiken som bygger på de senaste tillgängliga siffrorna från SKR – Sveriges Kommuner och Regioner – visar att utvecklingen syns allra tydligast i Stockholm.

Av samtliga personalökningar står ökningen av byråkraternas för 62 procent i Region Stockholm. Rikssnittet ligger på 33,6 procent medan Östergötland har lägst ökning med 14 procent.

Bland enskilda personalgrupper har handläggarna blivit 84 procent fler i landets 21 regioner, läkarna 31 procent fler medan sjuksköterskorna och undersköterskorna bara blivit 7–8 procent fler. Biomedicinska analytiker har till och med blivit något färre sedan 2008.

En färsk kartläggning som tidningen Vårdfokus gjort visar också att de yrkesgrupper som jobbar närmast patienterna minskar eller ökar marginellt medan de som är längst bort från kärnverksamheten ökat mest. Antalet handläggare, administratörer och ledningspersonal har fördubblats sedan 2010 och i gruppen chefer är det framför allt kontorscheferna som blivit fler och inte vårdcheferna.

Byråkratiseringen har, enligt Patrik Hall, flera orsaker. En stor

region behöver fler administratörer för att klara den regionala utvecklingen. Det blev extra tydligt när landstingen blev regioner och fick överta arbetsuppgifter från länsstyrelserna. Dessutom ställer staten krav på dokumenta-

”
 Om vi haft samma andel administratörer som i Västra Götalandsregionen hade vi kunnat spara en miljard om året.

Oppositionsregionråd
 Aida Hadzialic (S).

tion och uppföljningar till nationella kvalitetsregister.

Men i Stockholms fall är det också alla privatiseringar som den moderatledda regionen genomfört sedan de tog över styret. 2008 infördes vårdvalen som nu är 39 stycken och som omfattar 4 000 olika vårdgivare som regionen måste hålla koll på.

–Privatiseringar och vårdval är byråkratidrivande, det har ökat den administrativa belastningen. Om en patient ska kunna välja i alla lägen krävs en stor byråkratisk apparat för att administrera hela systemet, att skriva avtal, följa upp och kontrollera de privata bolagen. Vården skulle bli effektivare, men byråkratin har man inte lyckats minska, säger Patrik Hall.

En del av regionens vårdpersonal har övergått till privata vårdgivare eller jobbar för dyra bemanningsföretag. Vilka kategorier anställda som ökat eller minskat där syns inte i den här statistiken. Men i den vård som bedrivs av region Stockholm har

byråkratin svällt medan sjuksköterskorna till och med blivit färre visar statistiken från 2008. Något som Socialdemokraterna i region Stockholm reagerat starkt emot.

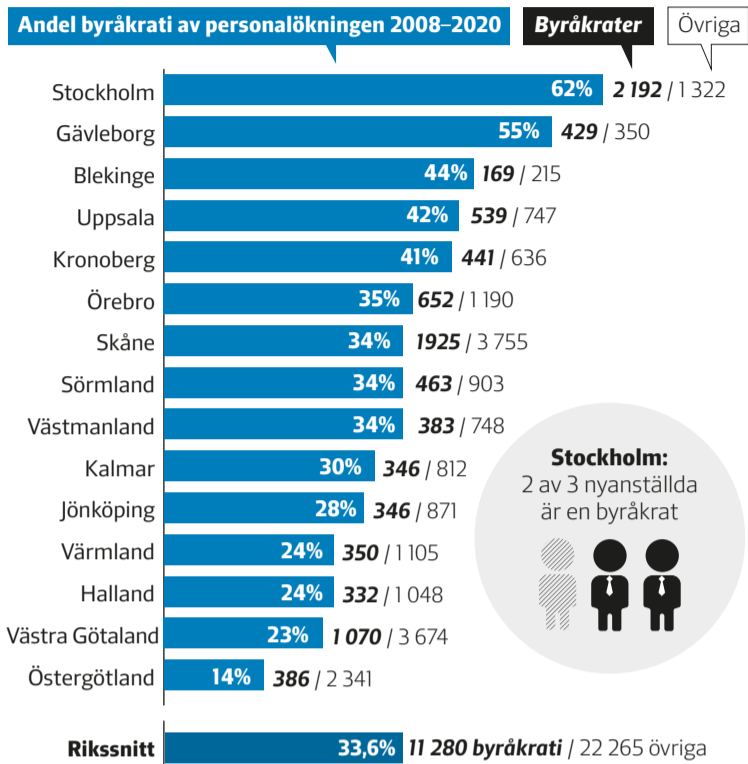
–Stockholmarnas pengar ska gå till kärnverksamheterna, men de används ineffektivt till en administration som bara vuxit okontrollerat. Om vi haft samma andel administratörer som i Västra Götalandsregionen hade vi kunnat spara en miljard om året. Det motsvarar årslönerna till 1 600 sjuksköterskor som vi så desperat behöver för att öppna fler vårdplatser, säger oppositionsregionrådet Aida Hadzialic (S).

Hon menar att regionens vårdmarknad med en massa privata aktörer kräver en överrock, en stor byråkrati för övervakning. Administratörer måste kontrollera, ekonomistyra och följa upp vårdavtalen så att de efterlevs.

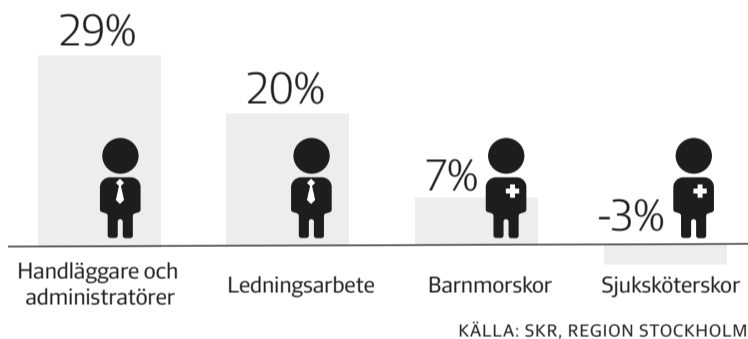
–Det är en konstgjord marknad och även från det privata hållet behövs mer byråkrati för att mata regionen med alla uppgifter som behövs. Vi vill ha en mer tillsynsstyrd sjukvård med skarpa mål

Andelen byråkrater inom vården sväller

På 13 år har det anställts 11 280 byråkrater till sjukvårdssektorn i landet.

Från 2008 till 2021 har byråkratin i Region Stockholm växt medan sjuksköterskorna blivit färre.

men där man tar bort pålagor och lägger pengarna på vårdpersonal och profession i stället, säger hon.

Socialdemokraterna vill ha betydligt färre vårdval, men nu kräver de också ett anställningsstopp för administratörer. Något som infördes i Västra Götaland 2021.

–Vårdvalsmarknaderna har gått överstyr med uppbrutna vårdkedjor och kraftiga merkostnader om man jämför med kostnadsutvecklingen för den offentligt drivna vården, säger Aida Hadzialic.

Efter SvD:s avslöjanden om Nya Karolinska sjukhuset tvingades Moderaterna vintern 2016 att byta ut Torbjörn Rosdahl som finansregionråd. In kom i stället Irene Svenonius som i sin första stora intervju, i SvD i januari 2017, lovade att sänka kostnaderna för byråkratin med konsulter och egna administratörer, att sköta alla upphandlingar affärsmässigt och att samordna regionens it-satsningar.

På fyra år ville hon frigöra omkring två miljarder kronor om året till kärnverksamheterna genom att minska den byråkratiska överbyggnaden.

Har du uppfyllt löftet?

–Ja, jag har lyckats med det. 2017 hade regionen en hälso- och sjukvårdsbudget på drygt 58 miljarder, budgeten för nästa år lig-

ger på över 70 miljarder, säger Irene Svenonius i dag.

Hon upprepar ofta att byråkratin blivit alldeles för stor och att den behöver bantas för att vårdpersonalen ska få mer tid för patienterna. Men i första hand lägger hon skulden på staten.

–Vi ska ha en så liten egen administration som möjligt och den har sjunkit något de senaste åren. Samtidigt finns ett 20-tal statliga myndigheter som hela tiden vill ha in uppgifter till olika register och för att betala ut riktade statsbidrag till regionerna. Här måste staten bli bättre på att prioritera.

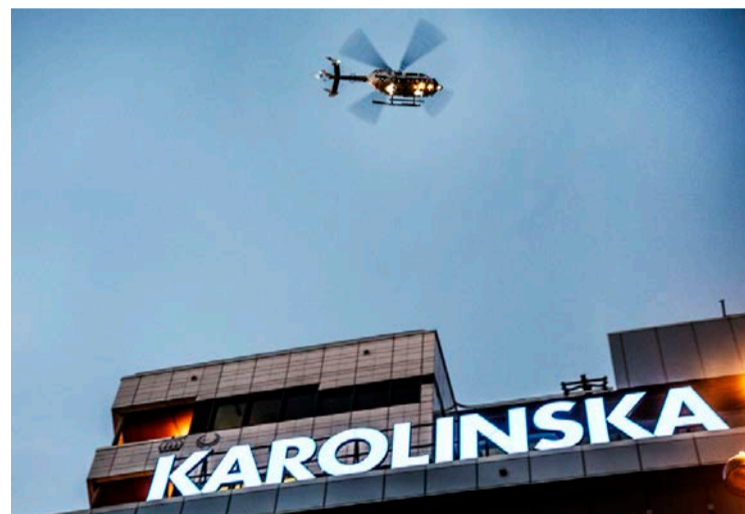
Irene Svenonius skriver inte under på att alla privatiseringar och vårdval genererat en stor byråkrati. Inte heller att byråkratin tar resurser från den direkta sjukvården.

–Det är en grov förenkling. Många i vår egenägda vård jobbar nu för andra vårdgivare, men oavsett vem som utför vården måste den som beställer vården följa upp hur det fungerar. De senaste åren har vi lagt 10-procentiga neddragningar av administrationen på alla förvaltningar för att frigöra pengar. I år ska vi också spara 100 miljoner extra på byråkratin, pengar som ograverat ska gå till arbetsmiljön på sjukhusen, säger hon.

Samtidigt har regionens egna revisorer påpekat i en delårsrapport att det finns ”risk att

Irene Svenonius (M) skriver inte under på att alla privatiseringar och vårdval genererat en stor byråkrati. Inte heller att byråkratin tar resurser från den direkta sjukvården Foto: Gustaf Månsson

En helikopter flyger vid Nya Karolinska sjukhuset. Foto: Tomas Oneborg

Aida Hadzialic (S). Foto: Magnus Hjalmarson Neideman

regionen inte uppnår avsedda effekter av den administrativa kostnadsbesparingen”. Det beror bland annat på att den blågröna majoriteten inte visat hur man ska skilja på kostnader för administration och kärnverksamhet.

”
Vi ska ha en så liten egen administration som möjligt och den har sjunkit något de senaste åren.

Irene Svenonius (M), finansregionråd i Stockholm.

Anders Ivarsson Westerberg är professor i offentlig förvaltning vid Södertörns högskola. Han anser att det är alldeles för enkelt att skylla på staten. Regionerna är minst lika goda kålsupare när det gäller att bygga byråkrati som staten.

Han konstaterar också att byråkratin blivit rejält mer omfattande på central nivå i regionerna.

–De vill ha hårdare ekonomistyrning och konstruerar system som triggar mer administrativt arbete. Dessutom har de lagt på ett nytt lager av extern kommunikation där regionen ska bygga varumärke och legitimeras sig utåt. Det gör inte sjukvården bättre

utan drivs på av andra skäl, säger han.

En annan tydlig trend är att de administrativa uppgifterna fortsatt att öka även för vårdpersonalen, fler byråkrater har inte gett någon avlastning för läkare och sjuksköterskor. Tidsstudier som bland annat Anders Ivarsson Westerberg gjort på flera vårdcentraler visar att i genomsnitt 48 procent av vårdpersonalens arbetstid går till administration.

–Journalanteckningar är bara en del av pappersarbetet. Mest handlar det om annan dokumentation, att beställa varor, redovisa uppgifter och skicka fakturor för att få ersättning från regionen. Här är vårdvalen en källa till ökad administration, säger Anders Ivarsson Westerberg.

Tidigare generaldirektören för Inspektionen för vård och omsorg, Gunilla Hult Backlund, har i en debattartikel i DN påpekat att patientsäkerheten hotas av den ökande mängden ”informations-

överföringar” som vårdpersonalen tvingas hålla på med. Det förekommer att det behövs nya rutiner för att följa upp gamla rutiner, skrev hon.

Även för de privata entreprenörerna som har avtal med regionerna ökar administration.

–Vi måste ju ha en organisation som klarar regionernas krav. Vi har overheadkostnader på knappa 10 procent och det vill vi inte ska öka, säger Tobias Wirén, affärsområdeschef och chefläkare för Capio ortopedi.

Han säger att vårdbolaget försöker möta det genom att automatisera administrationen så mycket som möjligt.

–Exempelvis vill vi förenkla genom att samma data kan användas både till vårdval och nationella kvalitetsregister. För varje timme vi kan frigöra för en läkare att träffa patienter i stället för att mata in data i ett trögt system är en besparing, säger han. ■

Fakta | Vad är en byråkrat?

Vanligtvis menas då administrativ personal som har en gymnasial utbildning där arbetet består av enklare och väl

kända arbetsuppgifter. Handläggare har en eftergymnasial utbildning och utför självständigt arbete och har ett stort eget ansvar

att lösa uppgifterna. Dessutom ingår chefer och andra som utför ledningsarbete i begreppet byråkrater.

SvD